

KNUD MØLLER

Knud Møller blev født i 1919 og boede som barn på Willemoesgade 9. Han beretter her selv om blandt andet tiden på Trøjborg, de hårde år under krigen, læretiden og det senere arbejde som elektriker og installatør.

Da jeg nu nærmer mig de 70 år og stadig føler mig rimelig klar i hovedet, vil jeg forsøge at fortælle om en Trøjborgdrengs liv og levned. Måske kunne nogle af mine efterkommere eller andre engang blive interesserede i en sådan beretning.

Først lidt om mine rødder:

Min far, Edvard Møller, blev født i Tirstrup i 1888, men tilbragte sin barndom og ungdom i Ugelbølle, hvor slægten i et par generationer havde boet. Tipoldefar var lærer i Rodskov fra 1798 til 1835. Oldefar var først fæstegårdmand, senere ejer af Rubakkegård i Ugelbølle. Bedstefar overtog gården sammen med en broder, men de kunne ikke klare udgifterne – mest på grund af arveparterne til deres 12 søskende. Bedstefar købte en mindre gård i Tirstrup, hvor han sammen med sin 30 år yngre kone, Marie, boede i cirka 10 år. Her blev min far og en del af hans søskende født. Da bedstefar var omkring de 70 år, flyttede familien tilbage til Ugelbølle, hvor den yngste søn blev født. Det blev efterhånden en ret stor

familie. De fik, som Bedste sagde:” Seks dejlige “drenger” og “to tøser”. Bedstemor havde tilbragt sin barndom på “Løvenholm”, hvor oldefar og oldemor var henholdsvis kusk og husjomfru.

På deres gamle dage flyttede oldefar og oldemor til Marie Magdalene, hvor oldefar var væver i sine sidste år. Far måtte som sine brødre tidligt hjemmefra for at tjene hos bønderne, som han, skønt selv af bondeslægt, havde meget lidt tilovers for. Far blev soldat i Aarhus i 1909, og efter tjenesten blev han – på anbefaling af sin kaptajn – ansat hos grosserer Robert Hjorth i Studsgade 29. Han var kusk og altnuligmand og boede på stedet. Her traf han så min mor, Hulda Andreassen, som var kokkepige hos “grossererens”.

Mor stammede fra Oddereggen og var den yngste af syv søskende. Hendes far var teglbrænder, og familien flyttede meget omkring. Der herskede stor fattigdom i familien, og mor har fortalt, hvordan hun sammen med Bedste måtte gå tiggergang med kurven hos gårdmændene ved juletid. Både morfar og mormor stammede fra indsiddere (personer, der med egen husstand bor til leje hos en gård – eller husmand uden at have fast tjeneste hos denne) og husmandsfamilier på Horsenseggen. Mor tjente et par år hos bønderne på egnen, havde senere en stuepigeplads i København, men havnede hos familien Hjorth som kokkepige. Mor blev betragtet som hørende til familien, og bekendtskabet blev livsvarigt. Mor og far blev gift i 1914 og flyttede ind i grossererens ejendom – Willemoesgade nummer 9 – i en lille kvistlejlighed. Senere fik de en stuelejlighed, som var en smule større og knap så kold.

Her i Willemoesgade kom så Huldas og Edwards første syv børn til verden. Selv om der kom en lille dødfødt dreng, blev der efterhånden trængsel i den lille toværelseslejlighed. De første år var der W.C. i gården og gaslys i stue og køkken. Jeg husker endnu den store dag, da vi fik elektrisk lys, og lysekronen blev tændt i stuen, og det var ikke mindre spændende, da der blev lavet toilet på bagtrappen, fælles for to familier. Det var selvsagt en stor lettelse for konerne. De slap for tømning af natspande og de ofte uhyggelige aften- og natbesøg med børnene på de uhumske lokummer i gården.

Willemoesgade var i tyverne en børnerig og livlig gade. Der var mange arbejdsløse og dermed stor fattigdom i mange hjem. Engelsk syge og tuberkulose florerede kraftigt, og der døde mange børn af fejl- og underernæring. Drikkeri og slagsmål kunne der også være en del af om fredagen, når mændene fik deres beskedne ugeløn eller understøttelse. Vort hjem var uhyre beskedent, men vi manglede aldrig noget. Der var altid nok at spise, og vi var altid hele og pæne i tøjet. Far og mor var begge uhyre flittige og ærekære. Mor syede og strikkede alt vort tøj, indtil vi blev konfirmerede, og far forsålede sko og træsko, lavede cykler og klippede os alle.

Vi havde som så mange andre familier en kolonihave. Den første have lå, hvor nu Kommunehospitalet er. Senere fik vi en have i "Kirkevangelen" på Skovvangsvej, en koloni, som eksisterer endnu. Disse haver var fars og mors store fornøjelse og glæde. De elskede begge at rode med jorden, og det var ikke småting, der blev dyrket i haverne dengang.

Mens vi var mindre, var der to begivenheder, vi så frem til hvert år, Den ene var fagforeningens juletræ 1. juledag i forsamlingshuset i Amaliegade, og den anden var familieskovturen i charabanc til Moesgård Skovmølle. Sikken et arbejde for mor det var at gøre seks-syv unger fine til juletræsfesten, som vi virkelig nød.

Og så skovturen, hvor far lejede en charabanc, og vi sammen med en anden familie drog til skovs med mors gode madkurv. Hestene blev staldet op i Skovmøllens lille stald. Alle vi unger tumlede rundt i skoven og svinede vort nystrøgne sommertøj til. Mændene fik sig nogle ordentlige gibbernakkere til maden, og konerne måtte sørge for alt – som sædvanligt. Et andet stort lyspunkt for mig var min sommerferie på landet. Jeg var i adskillige år feriedreng på landet på en stor gård i Gravlev på Djursland. Det var for mig det store eventyr med rideture, markarbejde, malkning med mere.

Far var – i modsætning til mange mænd i gaden – aldrig arbejdsløs. Midt i tyverne skete der store ændringer hos Robert Hjorth, og mange af folkene blev overflødige. Far fik så arbejde som kusk hos D.F.D.S. Senere blev han chauffør og arbejdede der, indtil han som 69-årig gik på pension. Som ekstrajob arbejdede

far i cirka 30 år på Aarhus Teater som scenearbejder, så i sæsonen kunne dagene godt blive lange, først otte-ti timer på havnen, derefter tre-fire timer på teateret. Også mor havde sommetider et ekstrajob for at tjene lidt penge. En overgang syede hun drengetøj for firma Anton Christensen – et større konfektionsfirma. Jeg tror, hun fik 35 øre for at sy et par drengebukser. Ind imellem kunne hun også tage en storvask til to kroner for en dags slid. Det var jo også helt naturligt for os unger at have en avis- eller budplads. For mit eget vedkommende begyndte jeg som tolvårig som "chokoladedreng" i det gamle Folketeater. Det var i stumfilmens dage, hvor Ankerstjerne sad bag forhængen og spillede på kinoorgel. Jeg oplevede dog talefilmens indførelse i Folketeateret med "Præsten i Vejlbj" som premiereforestilling. Senere fik jeg en budplads hos en cigarhandler i Mindegade, hvor jeg var, indtil jeg blev konfirmeret.

I 1930 flyttede vi fra Willemoesgade til en næsten ny ejendom i Ivar Huitfeldtsgade nummer 68. Vi fik en 2½-værelses lejlighed med pulterrum på loftet, hvor to af os sov. Det var virkelig en forbedring i forhold til Willemoesgade. I Ivar Huitfeldtsgade blev min yngste søster født, så der var jo alligevel småt med plads, indtil storebror Jens kom i bagerlære og flyttede hjemmefra.

Jeg startede i Finsensgade Skole i 1926 i april måned. Det var med bange anelser, at en sådan lille purk på 6,5 år mødte op i en stor skole med 1200 elever. Det var nogle skrækkelige historier, de store derhjemme i gaden havde fortalt: Om spanskrør, skammekrog og andre former for afstraffelse i skolen. Det var en underlig negativ indstilling, børn dengang havde til skolen og lærerne. Skolen blev af mange betragtet som fjende nummer 1. Dette bevirkede, at skoletiden kunne være næsten uudholdelig for både elever og nogle af lærerne. Selvfølgelig var disciplinen hårdere end nu, og ingen undgik vel at smage spanskrøret; men nu mange år efter føler jeg dog, at vi havde gode og dygtige lærere, som jo blot brugte den tids disciplinarmiddel. De fleste af os var jo nogle små rødder, som foretrak "røret" for en "sveder". Fik man en "sveder", kunne man jo ikke nå at komme på sin budplads til klokken 3, og det var jo værre. Vi havde allerede fra 1. klasse "omflytning" om efteråret og eksamen om foråret med diverse prøver. Det var ikke så få eksamener og prøver, vi oplevede inden vor konfirmation. Vi var 34–36 elever i hver klasse og sad efter nummer, så der

var faktisk en del konkurrence om de øverste pladser. I 5. klasse blev der holdt optagelsesprøve til mellemskolen, men det var de færreste elever, der skulle den vej, i min klasse højst fire-fem stykker. Det var tydeligvis et økonomisk problem. I følge min karakterbog sad jeg nummer 1 de sidste tre år i Finsensgade skole, hvor jeg gik i syv år. Derefter kom en del af klassen i 8. klasse på Nørrebrogade skole. Det var ikke særligt rart for vi "fremmede" at gå der, men jeg havde dog den tilfredsstillelse at blive udskrevet som nummer 1 der også.

Når skolegangen var slut og konfirmationen overstået, var det i trediverne meget almindeligt, at de drenge, som stiledede efter at komme i lære, fik sig en heldagsplads som bud eller som arbejdsdreng på en fabrik for at tjene lidt penge til at stå imod med i læretiden. Lærlingelønnen dengang var faktisk kun symbolsk, og det var dengang mindst lige så svært at få en læreplads, som det er i dag. Masser af unge kom – af økonomiske grunde – aldrig i lære, men hutlede sig igennem som bude, bagerikarle eller fabriksdrenge. Når de så blev 18 år og skulle i fagforening, kunne de i bedste fald blive arbejdsmænd.

I LÆRE SOM ELEKTRIKER

Da jeg i 1934 kom ud af skolen, fik jeg en budplads hos Pfaff Symaskiner med en løn på 20 kroner om ugen. Det var en god løn for en dreng i en tid, hvor en arbejdsmand tjente 48 kroner om ugen. Disse 20 kroner blev anvendt på følgende måde: 10 kroner i banken, 8 kroner i kostpenge og 2 kroner i lommepenge. Resultatet var, at jeg havde 500 kroner i banken, da mor et års tid efter glædestrålende fortalte, at hun havde skaffet mig en læreplads hos el-installatør R. M. Vietz. Jeg anede overhovedet ikke, hvad en installatør var, eller hvad han foretog sig. Der blev så højtideligt skrevet en kontrakt, som jeg stadig har. Læretid fem år, løn henholdsvis 6–8–10–12–15 kroner per uge. Jeg startede spændt den 15. maj 1935 og stillede på værkstedet med en god brugt cykel og en blå overall, som havde kostet 7,85. Jeg begyndte med at hjælpe en nyudlært svend, vi skulle installere lys i en ny boligblok på Silkeborgvej. Det var et nyt og fremmed miljø for en 15-årig dreng, men man var jo alligevel stolt af sit arbejdstøj og værktøj. Det var ret hårdt arbejde, vi havde ingen tekniske

hjælpemidler, alt var håndarbejde. Der skulle hugges riller i væggene, stemmes rør ned i bjælkerne, bukkens rør, skæres gevind, bæres cement og sand op til cementering af riller med mere.

Tonen på byggepladserne kunne også være temmelig skrap, alt afhængig af, hvilke sjak der var samlet. Lærlingene blev ofte udsat for grovheder og råheder, som slet ikke ville blive tolereret i dag. Selvfølgelig sagde man De til alle svende, og kun de yngste og mindst estimerede arbejdsmænd fandt sig i at blive "dusset" af en lærling. Vi arbejdede otte timer om dagen – også om lørdagen. Til middag holdt vi en times pause, hvor vi cyklede hjem for at spise. Som oftest måtte jeg omkring mesters lille kælderværksted for at hente materialer eller slibe værktøj. Alle materialer, værktøj og stiger blev transporteret rundt på cykel. Selv ved relative store byggearbejder, blev rør, kabler, ledninger med videre transporteret af lærlinge på egne cykler.

Vi gik på Teknisk skole fem aftener om ugen – fra 1. oktober til 1. maj, tre timer hver aften undtagen fredag, hvor vi slap med to timer. Ofte kunne det knibe med at nå på skole til klokken 6. Vi arbejdede til klokken 5 og skulle så hjem og spise og vaskes og så af sted. Mærkeligt nok blev der tid til både danseskole og sport.

I 1938 kom der en ny lærlingelov, der bevirkede, at jeg slap med fire års læretid, skulle have min sygekasse betalt samt syv dages ferie med løn de sidste to år af læretiden. Jeg havde en god og lærerig tid som lærling hos en særdeles interessant mester. Han var indvandret tysker, som havde gjort hele el-udviklingen med fra omkring 1898.

UDLÆRT I EN KRISETID

Da jeg blev udlært i maj 1939, boede jeg stadig hjemme hos far og mor sammen med resten af familien. Storebror Jens var dog blevet gift og var flyttet hjemmefra, men der var trængsel i den lille 2½-værelses lejlighed. Der var mange arbejdsløse i 1939, men jeg var så heldig, at min mester stadig havde brug for mig. Så efter fire pengeløse år følte jeg mig som én af landets rigeste,

da jeg kom hjem med min første ugeløn – kroner 52,80 – samt udsigt til flere måneders arbejde.

Jeg havde allerede i 1937 mødt mit livs Gerda, og selv om vi var så unge, havde vi et stærkt ønske om at få samlet lidt penge sammen, så vi kunne blive gift og få vort eget hjem. Der var trangt hjemme hos far og mor, og Gerda, som dengang arbejdede på Marie Christensens konditori og boede på et værelse fælles med to andre damer, kunne også trænge til forandring. Dengang var det helt naturligt, at man ventede med at sætte bo, indtil uddannelse og soldatertjeneste var overstået.

I efteråret 1939 fik jeg indkaldelsesordre og skulle stille i Tønder januar 1940. Af en eller anden grund blev indkaldelsen annulleret, så jeg blev forskånet for den forhånelse og skam, som flere af mine kammerater blev udsat for den 9. april, svigtet, som de blev af den tids også uduelige politikere.

Det var forbavsende, så hurtigt alting stagnerede i '39-'40. Både byggeri og erhvervsliv gik i stå. Selv store arbejdspladser som Frichs – Sabroe – Oliemøllen og D.S.B. afskedigede deres faste håndværkere. Jeg blev også fyret i vinteren '39-'40 og stod så der sammen med tusinder af andre og skulle klare mig med en understøttelse, som for ugifte udgjorde 18 kroner om ugen. Få måneder efter besættelsen var politikerne dog i stand til at afskaffe en del af arbejdsløsheden, især for vi ugifte. Vi fik en venlig henstilling fra fagforeningen om at melde os på Arbejdsanvisningen, hvor vi så fik en anden venlig henvisning til et nyoprettet tysk arbejdsanvisningskontor på Koncertpalæet i Kannikegade.

Her skortede det sandelig ikke på jobs, især var håndværkere eftertragtede. Vi kunne faktisk selv vælge, om vi ville til Hamburg, Bremen, Kiel eller Neumünster. Det var især gifte folk, der tog imod tilbuddet, for de kunne jo slet ikke klare sig for den lusede understøttelse. Jeg tog nu ikke imod dette smukke tilbud, for jeg mente nu nok, at jeg som ugift skulle kunne klare mig herhjemme. Samtidig regnede jeg med, at en sådan smule krig næppe ville vare ved ret længe. Folk måtte vel kunne tale sig til rette, troede mange. Nå, men sammen med en kammerat startede jeg på cykel og med telt på en rundtur ud i Jylland. Vi regnede med, at vi snart kunne finde et job enten i en

tørvemose eller i et brunkulsleje, men det var nu ikke så let endda. Vi endte på Karup Flyveplads og fik arbejde som jordbørster med skovl og trillebør, men inden længe blev vi ansatte som montører hos Kgl. Hofleverandør Hassel & Teudt fra København. Vi monterede lynafledere på velsagtens de vigtigste af bygningerne, der blev bygget i forbindelse med flyvepladsen.

Det var en hel nybyggertilværelse. Der befandt sig cirka 3000 arbejdere på flyvepladsen, og mange af dem boede i telt ligesom os. Vi lavede mad på bål, badede i Karup Å og havde det faktisk sjovt, så længe vejret var godt. Ved siden af vort telt havde nogle københavnere lavet en "hule" kaldet "Bissely". Der boede fire mand, som ikke havde haft arbejde i mange år. De syntes faktisk, de var kommet til Himmerig, men hen på efteråret, da det var blevet for koldt til at sove i telt, cyklede vi tilbage til Aarhus, solbrune og med en god skilling på lommen.

ARBEJDE UNDER KRIGEN

Tilbage i Aarhus opsøgte jeg min læremester og kom straks i arbejde hos ham. Han var, som før omtalt, indvandret tysker og derfor medlem af "Deutsche Verein" i Aarhus. Herigennem havde han fået tilbudt installationsarbejdet i nogle barakker, som blev opført ved Vandrehjemmet i Risskov samt på Galgebakken ved kasernen.

Disse barakker var samlesæt, som kom fra Tyskland. Senere blev der fremstillet masser af barakker herhjemme, som blandt andet blev opført bag Langelandsgades Kaserne, hvor en del af dem stadigvæk bruges nu næsten 50 år efter. Disse barakker installerede vi også, men nu sammen med den installatør, som før krigen havde haft el-arbejdet på kasernen.

Vi arbejdede så skiftevis for det danske og det tyske militær, som deltes om pladsen på kasernerne i skøn forening. Alt gik endnu fredeligt og roligt til. Tyskerne mærkede vi ikke meget til. For eksempel kom vor opmålermand fra fagforeningen ganske frit på byggepladsen og målte arbejdet op. Der var også ganske normale eftersyn fra elværket af installationerne, inden der kom strøm. Jeg husker tydeligt, at assistent Honoré fra elværket kasserede nogle tyske

kabler og dåser, som vi havde anvendt i et garageanlæg. Materialerne var ikke godkendte i Danmark, og den tyske ingeniør, som ledede byggeriet, sagde: "Ja, så må vi da skifte tingene ud, vi er jo nødt til at følge gældende regler". Tonen blev unægtelig en anden senere hen.

I 1941 tog tyskernes byggeaktivitet fart over hele Jylland. Ved den gamle, danske militærlejr ved Oksbøl blev der opført en hel by af beboelsesbarakker, værksteder, biograf med mere. Vor nye mester, som havde kontakter til det danske militær, fik i første omgang installationsarbejdet i 60 af de såkaldte 100-mandsbarakker. Vi var fire svende fra Aarhus, som fik denne opgave. Arbejdet blev udført som ganske normalt dansk installationsarbejde på akkord.

Vi lejede os ind hos en husmandsfamilie på egnen og boede fire mand i deres soveværelse, og vi betalte for fuld kost og logi hver fem kroner om dagen. Vi cyklede cirka 20 kilometer om dagen til og fra arbejde, som var på otte timer om dagen, alle ugens 7 syv dage. Det var for dyrt at rejse hjem om søndagen. Det var næsten som at arbejde for en landinstallatør dengang.

INDKALDT TIL C.B.U. KORPSET

I efteråret '41 blev jeg pludselig indkaldt til det nyoprettede C.B.U. -Korps. Selve uddannelsen foregik på Bernstorff Slot i København, hvorimod vi var indkvarteret på det gamle Charlottenlund Fort under elendige forhold. Efter nogle måneder i København blev vi sendt til Herning, hvor den første såkaldte udrykningskolonne fik ophold på den gamle herregård Herningsholm. Det var ikke nogen dans på roser i den hårde isvinter 41-42. Vi var blevet uddannet til brand-, sanitet- og rydningstjeneste og deltog i mange forskellige aktioner – såsom ildebrande, bistand ved uskadeliggørelse af ueksploderede bomber, rydning af landeveje efter snestorme med mere. Vi menige var iklædt gamle, sortfarvede uniformer fra cirka 1925 og havde store uformelige uldkapper fra samme tid, og vi så farlige ud. Inden vi blev hjemsendte, var de fleste af os blevet udstyret med blå "føluniformer", som for de fle-

[sætning mangler]

Det kneb for mange af os udlærte håndværkere at forstå, at vi skulle ledes af en flok afdankede officerer fra hæren, som efter vor mening var totalt uduelige til dette job. Nå, men selvfølgelig fik man en masse gode kammerater og mange sjove timer trods alvoren.

UDENBYS ARBEJDE

Jeg blev hjemsendt sommeren '42 og fik straks anvist arbejde hos en el-installatør i Vestergade, som manglede folk. Der var nu næsten ingen arbejdsløse elektrikere i byen. Mange kolleger var rejst til Tyskland, og der var nu kommet en større virksomhed i gang på havnen, som hovedsagelig reparerede og ombyggede tyske skibe. Der arbejdede cirka 100 elektrikere efterhånden.

Nu var soldatertiden så overstået, og det måtte være tid for giftermål. Gerda og jeg blev gift i august 1942. Vi havde fået en lille villalejlighed på Svalevej – med en rusten kakkelovn, ingen bad, men med fælles toilet på trappen for tre familier, men vi var jo som alle andre nygifte glade for hinanden og såmænd også for den beskedne lejlighed. Installatøren, som jeg arbejdede for, havde kun reparations- og såkaldt spjældarbejde, der var ingen mulighed for akkordarbejde, og ugelønnen var helt i bund – cirka 85 kroner om ugen. Arbejdsklimaet var heller ikke godt, velsagtens på grund af den lave løn.

I foråret '43 blev jeg opsøgt af mine gamle arbejdskammerater fra før indkaldelsen. De skulle igen til Oksbøl, denne gang for at installere to hospitaler, og de ville gerne have mig med. Jeg tog imod tilbuddet, og så begyndte mit udenbys arbejde igen. Efter Oksbøl kom vi til Hjøllund mellem Silkeborg og Brande, hvor vi lavede både luftledningsarbejde og husinstallationer. Senere gik turen til Karup, hvor vi arbejdede på såvel flyvepladsen som udenfor, hvor vi installerede nogle store værksteder for aarhusianske tømrermestre, som lavede ting til flyvepladsen. Det var noget af et rakkerliv for en nygift ung mand, men det var da trods alt bedre end at arbejde i Tyskland, hvor bombardementerne var taget kraftigt til.

TÆT PÅ BOMBNINGEN AF AARHUS UNIVERSITET

I efteråret '43 var Gerda og jeg så heldige at få en lille moderne lejlighed i Langelandsgade, og her blev Peter født i marts 1944.

Hele det år arbejdede jeg i Aarhus, og det var rart at være hjemme nu, hvor alting strammede til. Forholdene var virkelig barske nu. Der var mangel på alt, rationeringer på så godt som alle varer, ingen brændsel, ofte havde vi ingen varme – trods centralvarme i vor ny lejlighed. I nogle uger havde vi kun varmen fra et primusapparat med en jernplade på. På køkkenbordet havde vi som mange andre en lille brændeovn med rør ud ad vinduet. På denne kunne Gerda så koge børnetøj, når vi havde lidt træ og papir at fyre med.

Drab og sabotage hørte til dagens orden. Besættelsestropperne var af en hårdere type end i 40–41. Det var svært, især for husmødrene, at holde sammen på stumperne, men folk lærte at holde sammen og at støtte hinanden. Ved et sært held undgik jeg at blive dræbt, da universitetet blev bombet i '44. En kollega og jeg var i gang med at installere en omformer på kollegium 4, som var besat af Gestapo. Jeg arbejdede ellers mest for mesters danske kunder nu, men skulle give min kollega et nap et par dage med den tunge omformer. Om formiddagen den 31. oktober gik vi og trak kabler til maskinen, da der blev ringet til os fra værkstedet. Vi skulle komme hjem, for mester var taget på jagt, og vi skulle så hygge os på kontoret med et spil kort og et par øller – typisk for elektrikere dengang. Dette brud på disciplinen blev vor redning. Ved middagstid blev kollegierne 4 og 5 totalt jævnet med jorden. Hovedbygningen på universitetet blev svært beskadiget, kasernen ligeledes, og mange gode danske håndværkere blev dræbt. Vi boede kun 200 meter fra universitetet, og Gerda stod ved vinduet og gjorde Peter i stand, da angrebet satte ind, og bombemaskinerne strøg tæt forbi. Ruderne knustes, men både Gerda og Peter slap også uskadte. Efter denne dag nægtede jeg at arbejde på tyske arbejdspladser. Jeg blev så en slags lagerforvalter og kontormand i stedet for. Jeg lavede tilbud, tegninger og lønningsregnskab.

VIDEREUDDANNELSE PÅ AFTENSKOLE

Dette arbejde gav mig lyst til en mere boglig uddannelse, så i januar '45 begyndte jeg at læse til installatør. Det foregik på aftenskole fra klokken 18 til 21 i næsten to år. Det var en slidsom tid, først otte timer på arbejde, så tre timer på skole og derefter lektielæsning. I weekenden skulle der laves tegninger og rapporter. Der skulle også betales skolepenge, lærebøger, tegnerekvisitter med mere, så der var smal Hals i det urolige forår '45.

Da freden kom, var der ikke brug for os mere hos mesteren, som efterhånden havde 25 mand i arbejde. Jeg søgte og fik job hos L. M. Erichson fra Sverige. Vi skulle installere brandalarmer og telefonanlæg på Banegården og Centralværkstederne.

Efter fem år blev jeg ansat ved D.S.B's Signalvæsen med fast station på Aarhus H. Det passede mig udmærket, kravene var ikke store, og jeg havde jo min eksamen, der skulle overstås, den bestod jeg i sommeren 1946, og kort tid efter forlod jeg D.S.B., hvor jeg absolut ikke følte mig hjemme. Jeg startede så hos min læremesters søn, Poul Vietz, som havde overtaget forretningen efter sin fars død.

EFTERKRIGSTIDEN – FAMILIEUDVIDELSE OG ARBEJDE HOS P. VIETZ

I 1946 blev Linda, vor ældste datter, født. Samtidig var vi så heldige at få en lidt større og bedre lejlighed i Langelandsgade. Efterhånden lysnede det så efter de trange krigsår. Rationeringerne lettede lidt. Byggeriet kom i gang med fornyet styrke, og vi fik efterhånden ordentligt tøj på kroppen, varme i radiatorerne, og nogle flere rare ting i stuerne.

Hjemme hos far og mor tyndede det efterhånden ud i den store familie. Mine søskende blev gift og flyttede hjemmefra, og snart var kun lillesøster Alice tilbage. Desværre var mors helbred vaklende. Det var synd, nu hun skulle til at

nyde livet lidt. Hun fik et utal af blodpropper og led meget de sidste år. Hun var kun 62 år, da hun døde i 1952. Hendes liv havde ikke været nogen dans på roser. Far blev en ensom og lidt bitter mand efter mors død. Han overlevede mor i 10 år, men led meget de sidste to år af sit liv. Han havde mavekræft og gennemgik en stor operation, men det var for sent, og han døde i 1961. Det var vemodigt at opløse vort gamle hjem, men vi fik det ordnet på en god og værdig måde.

I 1954 fik vi vor lille efternøler, Lisbeth, og igen havde vi heldet med os med hensyn til bolig. Den toværelses i Langelandsgade var blevet for trang, nu vi var blevet til fem personer. Vi fik os tilbyttet et rækkehus på Haugesundsvej, hvor vi stadig bor. Det var godt nok et skrabet byggeri fra 44-45, uden varme og bad, men der var god plads ude og inde, og Gerda følte det som en stor lettelse med have og legeplads til små og store. Efterhånden fik vi også moderne faciliteter monteret, og jeg tror bestemt, at vore børn har haft en god tid her. Her var masser af børn på den tid, og der var legeplads og boldbaner.

Jeg fik 15 gode og travle, men også slidsomme år hos P. Vietz, fortrinsvis med nybyggeri. Der blev bygget en utrolig masse i disse år, både etageejendomme og villaer, og jeg nåede igennem adskillige hundrede lejligheder og villaer i disse 15 år. Alt foregik jo ved håndkraft, vi fik intet mekanisk værktøj før omkring 1960.

Samtidig med det store byggeri overgik Aarhus by til vekselstrøm. Det gav også en masse arbejde til os elektrikere. Jeg installerede blandt andet vekselstrøm i hele Telegrafstationen og i det gamle posthus i Kannikegade samt i hele Hovedpostkontoret på Banegårdspladsen.

Det blev nogle travle og gode år. Vore børn trivedes godt og var dygtige i skolen. Vor mor havde travlt derhjemme. Hun syede det meste af børnenes og sit eget tøj, kogte, syltede og havde en masse gøremål. Hun støttede på alle måder økonomien med sin flid og dygtighed. For at hjælpe lidt på økonomien i de trange år efter krigen lavede jeg en del installationer i nye villaer for egen regning. Ligeledes lavede jeg tilbud og tegninger for min gamle ven, Brøgger, som var blevet selvstændig kort efter, at vi havde fået vore eksaminer. Der blev jo ikke megen tid tilovers, og jeg har nok forsømt familien i disse år.

Efter 15 år begyndte det at knibe med samarbejdet mellem mester og mig. Jeg havde også erhvervet mig en ryglidelse efter de mange år på byggepladserne. Jeg forlod så firmaet Vietz og fik ansættelse hos en af mine gamle læresvende, som var blevet selvstændig. Han havde fået et stort stykke arbejde med siloanlæg og foderstoffabrik på havnen. Han havde ingen eksamen og ville gerne have mig som kompagnon. Jeg betingede mig dog et prøveår, og efter dette år blev jeg klar over, at det ikke rigtig var sagen.

ELEKTRIKER VED KEMISK INSTITUT I 24 ÅR

Jeg søgte så en stilling på Universitetet, hvor de skulle bruge en elektriker på det nybyggede Kemiske Institut. Som sædvanlig var jeg heldig og fik stillingen. Der var endda 40 ansøgere, men jeg var den eneste med installatøreksamen.

Det blev en omvæltning af de helt store. Jeg, som var vant til det barske liv på byggepladser og på havnen, kom nu ind i et helt nyt miljø. Både omgangstone og arbejdsforhold var helt anderledes. Jeg fik mit eget lille kontor og værksted og kunne fuldstændig selv bestemme, hvorledes jeg ville tilrettelægge mit arbejde, når blot jeg holdt tingene i gang, og der var sandelig nok at se til, så nu fik jeg brug for mine teoretiske kundskaber, som jeg næsten havde glemt i nybyggeritiden. Jeg måtte i gang med lærebøgerne igen, men det gik godt. Jeg skulle også have autorisation fra elværket, så endelig gav min eksamen bonus. Det blev 24 dejlige og berigende år med masser af interessante opgaver sammen med mange rare mennesker – både danske og udenlandske. Jeg måtte på engelskkursus for at klare kommunikationen med udlændingene, men jeg fik også brug for det i andre tilfælde. Det var et job, som jeg, trods mine rygskader, kunne klare. Jeg fik indblik i en masse ting, som jeg aldrig havde drømt om. Da den ny styrelseslov kom, blev jeg valgt ind i institutbestyrelsen, hvor jeg var i fire år. Ligeledes var jeg i byggeudvalget de sidste to år, jeg arbejdede. Det gav ganske vist en del ekstraarbejde ved skrivebordet, men jeg nød det faktisk alligevel. Hvor ville jeg ønske, at mange flere rutinerede og veltjente håndværkere kunne få et sådant job på deres lidt ældre dage.

Der var en fantastisk udvikling i teknikken i de år, jeg var ansat på universitetet. Da jeg blev ansat, var jeg alene om alle el-problemer. Et par år efter blev der ansat en elektronikmekaniker, men da jeg rejste derfra, var der på elektronikafdelingen ansat to ingeniører, heraf den ene doktor, fem elektronikmekanikere samt to elever. Det viser jo lidt om udviklingen gennem de 24 år

Da jeg blev 67 år, syntes jeg faktisk, at samme udvikling gik lovlig hurtigt for mig, og man skal jo holde, mens legen er god, så efter 55 gode arbejdsår holdt jeg den 1. januar '87.

BILINDKØB OG FERIEREJSER

Gennem de hastigt forløbne år skete selvfølgelig en masse ting. Omkring 1962 fik vi vor første brugte V.W., som vi havde mange glæder af. Ved samme tid begyndte Gerda at arbejde igen, dog kun halvdags. Det var for at hjælpe til med lidt nyt til hjemmet og til børnenes uddannelser. Jeg tror, Gerda nød at komme ud blandt folk igen den halve snes år, det stod på. Vi begyndte sandelig også at rejse lidt ud. I en del år rejste Brøgger og jeg til Sydslesvig på nogle tre-fire dages ture for at dyrke vor fælles interesse i vort gamle land. Vi var også sammen på en tur til London med et engelskhold. Gerda og jeg havde en dejlig tur sammen med Alice og Viggo til Grækenland. Senere Skotland. Året efter en tur til Bayern og Schweiz sammen med Henry og Lizzie. Samme år var jeg sammen med Peter og Michael på jagttur til Skotland. Sidste år var vi så på Bornholm sammen med Henry og Lizzie, og vi håber da at få mange gode ture endnu.

Vi ruller stadig rundt i en brugt V.W., som afløste den gamle i '75. Børnene er nu for længst voksne og veletablerede og har kun bragt os glæde. Der er også kommet tre dejlige børnebørn, som vi har haft virkelig megen kontakt med og fornøjelse af, lige siden de var spæde. Vi har været forskånet for sygdom og ulykker, og vi synes begge, at vi har haft en god tid, trods beskedne kår. Selvfølgelig er der mange ting, man nu bagefter gerne ville have gjort anderledes, men vi gjorde det jo så godt, som kræfter og evner tillod.

Vi nyder tilværelsen nu og har mange gøremål begge to, og jeg kan faktisk ikke forstå, at jeg nogensinde har haft tid til at gå på arbejde.